

7.01(06)(477.54)
ID ORCID 0000-0003-2161-5736
DOI 10.33625/visnik2021.02.236

З ДОСВІДУ СПІВПРАЦІ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ З ЧЕРКАСЬКИМ ДЕРЖАВНИМ ТЕХНОЛОГІЧНИМ УНІВЕРСИТЕТОМ: ДВАДЦЯТИРІЧНИЙ СТАЖ

Романенко Н. Г. З досвіду співпраці Харківської державної академії дизайну і мистецтв з Черкаським державним технологічним університетом: двадцятирічний стаж. У статті розглядаються й аналізуються історичні події двадцятирічної співпраці Харківської державної академії дизайну і мистецтв з Черкаським державним технологічним університетом щодо здійснення освітнього процесу підготовки фахівців у галузі дизайну. Практично всі етапи становлення черкаської школи дизайну ЧДТУ пов'язані з Харківською державною академією дизайну і мистецтв (ХДАДМ) – починаючи з Угоди про створення в Черкаському інженерно-технологічному інституті (ЧІТІ) спільного з Харківським художньо-промисловим інститутом (ХХПІ) загальнотехнічного факультету в 1999 р., через створення кафедри дизайну в 2002 р., перший випуск бакалаврів у 2005, спеціалістів у 2007 і магістрів у 2009 р., проведення регіональних, всеукраїнських і міжнародних конференцій 2008, 2010, 2017 рр. відповідно – і є роками не тільки плідної співпраці, а й постійним набуттям викладачами, доцентами і професорами кафедри дизайну ЧДТУ в ХДАДМ досвіду з питань навчальної, методичної й наукової роботи.

Активне залучення провідних фахівців ХДАДМ до навчально-методичної роботи: проведення вступних іспитів першого набору студентів-дизайнерів, викладання окремих фахових дисциплін, керівництво дипломними проектами, керівництво державними екзаменаційними комісіями на захистах дипломних проектів бакалаврів, спеціалістів і магістрів сприяло формуванню міцного освітнього осередку Середнього Подніпров'я у галузі дизайну. Окремо автор звертає увагу на суттєву роль ХДАДМ у підготовці наукових кадрів. Аспірантура, докторантура, планомірна робота спеціалізованої ради К 64.109.01 стали стартовим майданчиком для десятків кандидатів мистецтвознавців України. 57 % професорсько-викладацького складу кафедри дизайну ЧДТУ, які мають науковий ступінь, навчалися в аспірантурі або захищались у ХДАДМ.

Розглянутий досвід співпраці споріднених шкіл не тільки сприяє розвитку регіональних дизайнерсь-

ких осередків освіти, а й зміцнює методологічні основи дизайнерської освіти загалом в Україні.

Ключові слова: Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Черкаський державний технологічний університет, співпраця, дизайн-освіта в Україні.

Romanenko N. Based on the Experience of Cooperation of the Kharkiv State Academy of Design and Arts with Cherkasy State Technological University: Twenty Years of Experience. The article considers and analyzes the historical events of the twenty-year cooperation of the Kharkiv State Academy of Design and Arts with Cherkasy State Technological University. Practically all stages of formation of the Cherkasy School of Design in ChSTU are connected with the Kharkiv State Academy of Design and Arts (KSADA): starting with the Agreement between Cherkasy Engineering and Technological Institute (ChETI) and Kharkiv Art and Industrial Institute on the establishment of a general technical faculty – in 1999 year, the creation of the Department of Design in 2002, the first graduation of bachelors in 2005, specialists – in 2007 and masters – in 2009, holding regional, national and international conferences in 2008, 2010, 2017, respectively. They are years of not only fruitful cooperation, but of constant gaining experience of teachers, associate professors and professors of the Department of Design of ChSTU on educational, methodical and scientific work in KSADA.

Constant involvement of leading specialists of KSADA in educational and methodical work: conducting entrance examinations of the first set of students-designers, teaching professional disciplines, management of diploma projects, chairing of state examination commissions on defence of diploma projects of bachelors, specialists and masters.

Separately, the author draws the reader's attention to the essential role of KSADA in the training of scientific personnel. Postgraduate studies, doctoral studies, systematic work of the specialized council К 64.109.01 became the launching pad for dozens of candidates of art history of Ukraine. 57% of the teaching staff of the Department of Design of ChSTU, who have a scientific degree, were engaged in postgraduate studies or defended a PhD degree at KSADA.

The experience of cooperation at the modern level demonstrates the benefits of cooperation of related schools not only for the development of regional design centres, but also the methodology of design education in Ukraine in general.

Keywords: Kharkiv State Academy of Design and Arts, Cherkasy State Technological University, cooperation, design education in Ukraine.

Час біжить шаленими темпами. Двадцять останніх років освітня діяльність Черкаського державного технологічного університету (ЧДТУ) пов'язані зі ста славетними роками діяльності Харківської державної академії дизайну і мистецтв (ХДАДМ) плідною співпрацею щодо становлення і розвитку дизайну на Черкащині. Освітній процес підготовки фахівців спеціальності «Дизайн» Черкаського державного техно-

логічного університету практично виріс із Харківської державної академії дизайну і мистецтв.

Десятирічний – з 1999 по 2010 – період співпраці ЧДТУ і ХДАДМ докладно висвітлений у публікації С. В. Рибіна під назвою: «Харків – Черкаси: з досвіду співпраці» у «Віснику ХДАДМ» [7], присвяченій питанням становлення черкаської школи дизайну. Саме активна позиція Сергія Васильовича Рибіна, на той час першого проректора з навчальної роботи ХДАДМ, стала фундаментом створеної 2002 р. кафедри дизайну ЧДТУ. «Конкретний і вагомий внесок у розбудову дизайнерської освіти в Черкасах зробили харківські фахівці, такі як ректор професор В. Я. Даниленко, декани факультетів, доценти В. І. Єльков і В. В. Бондаренко, професори О. В. Бойчук, О. А. Векленко, доценти В. В. Гапієнко, І. В. Бондаренко, Н. Ф. Сбітнева та ін.», констатує у своїй публікації С. В. Рибін [7, с. 10].

Починаючи з Всеукраїнського форуму «Дизайн-освіта 2001» і дотепер, професорсько-викладацький склад ЧДТУ постійно залучає студентство спеціальності «Дизайн» до участі у конкурсах дипломних робіт на Всеукраїнських форумах «Дизайн-освіта», всеукраїнських конкурсах наукових робіт, в олімпіадах, про що свідчать документальні підтвердження – як дипломи учасників, так і дипломи переможців у відповідних номінаціях. Співпраця професорсько-викладацького складу наших вишів висвітлена в публікаціях збірників тез конференцій і численних статтях у «Віснику ХДАДМ», який протягом двох десятиріч був єдиним джерелом новітньої думки в Україні у галузі дизайну.

Метою дослідження є аналіз навчальних, науково-методичних і творчих зв'язків науково-педагогічних працівників стосовно підготовки фахівців з дизайну Черкаського державного технологічного університету та Харківської державної академії дизайну і мистецтв протягом двадцяти останніх років, що дає підстави сформулювати деякі висновки щодо дизайнерської освіти в Україні на сучасному етапі.

Історія освітньої діяльності Черкаського державного технологічного університету (ЧДТУ) в галузі дизайну веде свій часопис з 1999 р., коли в черкаському інженерно-технологічному виші, на той час інституті (ЧІПІ), при кафедрі інженерної та комп'ютерної графіки (завідував кафедрою кандидат технічних наук, доцент Анатолій Олександрович Титарчук (нині покійний)) було відкрито спільний загальнотехнічний факультет Харківського художньо-промислового інституту (ХХПІ); куратором факультету був перший проректор ХХПІ (1996–2010), член правління спілки дизайнерів України, заслужений працівник куль-

тури України, професор Сергій Васильович Рибін (1952–2010). Зусиллями засновника дизайну на Черкащині, дизайнера-графіка, заслуженого художника України, доцента В. А. Афоніна, кандидата мистецтвознавства, доцента Ю. Б. Борисова, випускника Худпрому, старшого викладача С. А. Шилімова, доктора мистецтвознавства, доцента І. О. Яковець, яка нині очолює кафедру, робилися перші кроки у становленні черкаської школи дизайну ЧДТУ, у формуванні кафедри дизайну, створеної 2002 р. Першим завідувачем кафедри (2002–2003) був заслужений художник України, доцент Ю. П. Іщенко. Протягом 17 наступних років кафедру очолювала доктор технічних наук, професор Н. Г. Романенко – авторка даної публікації.

Наша співпраця підтверджується постійною взаємною участю професорсько-викладацького складу (ПВС) у конференціях, які проводилися вишами, та публікаціями збірників. Зокрема 2008 р. в ЧДТУ проводилася регіональна конференція «Проблеми і перспективи розвитку дизайну на Черкащині», якій був присвячений «Вісник ХДАДМ» № 11 [1], що його склад редколегії був поширений завдяки почесній редакційній колегії у складі: Ю. Г. Лега – ректор ЧДТУ (2002–2014), Н. Г. Романенко – завідувачка кафедри ЧДТУ (2003–2020), О. М. Лагода – доцент кафедри дизайну ЧДТУ (2008–2020).

У 2010 р. кафедра дизайну ЧДТУ за підтримки ХДАДМ провела першу Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Регіональний дизайн і освіта», а також конкурс дипломних робіт випускників двох шкіл – матеріали висвітлені у «Віснику ХДАДМ» [2; 3], у збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Регіональний дизайн і освіта», відображені на фото колажу, присвяченого цьому заходу (Іл. 1) [5].

Хочеться акцентувати увагу на внеску науковців, професорсько-викладацького складу ХДАДМ у підготовку наукових кадрів у галузі дизайну в Україні загалом і фахівців – науковців кафедри дизайну ЧДТУ зокрема. За історичною хронологією знову цитую Сергія Васильовича: «Перші кандидатські дисертації в Україні (!) за новою науковою спеціальністю 17.00.07 “Дизайн” були захищені 2007 р. у спеціалізованій раді Харківської державної академії дизайну і мистецтв Яковець Інною Олександрівною (науковий керівник – Н. Г. Романенко. – *Н. Р.*) та Лагодою Оксаною Миколаївною (науковий керівник – О. М. Омельченко. – *Н. Р.*) А незабаром, 2008 року, дисертацію захистила і випускниця харківської школи Сергеева Наталія Вікторівна (науковий керівник – Н. Ф. Сбітнева. – *Н. Р.*)... Того ж року відомий український дизайнер-гра-

Іл. 1. Всеукраїнська науково-практична конференція «Регіональний дизайн і освіта», Черкаси, ЧДТУ. Колаж. 2010

фік Афонін Віктор Андрійович одержав почесне звання заслуженого художника України і, відповідно, вчене звання доцента. Вражаючі результати за відносно короткий термін!» [7, с. 9].

Особливу подяку за підготовку наукових кадрів з дизайну в Україні хочеться висловити керівництву Академії, голові спеціалізованої вченої ради, К 64.109.01, доктору мистецтвознавства, професору, експектору ХДАДМ, академіку Національної академії мистецтв України Віктору Яковичу Даниленку та незмінному секретарю ради, кандидату мистецтвознавства, професору, професору кафедри монументального живопису ХДАДМ Євгенові Олександровичу Котляру, всім членам спеціалізованої вченої ради. Сам факт її існування з 2002 р. став тим стрижнем, довкола якого протягом останніх двадцяти років формувався науковий потенціал з дизайну в Україні.

Багаторічна робота відділу аспірантури ХДАДМ, яку очолює кандидат архітектури, професор Ірина Володимирівна Бондаренко, заслуговує на окрему подяку за підготовку наукових кадрів. Не так давно, 2018 р., захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства доцент нашої кафедри В. В. Будяк (науковий керівник – доктор мистецтвознавства, доцент О. М. Лагода) і 2019 р. – доцент О. Ф. Луговський (науковий керівник – проректор з науково-дослідної роботи ХДАДМ, кандидат мистецтвознавства з дизайну, доцент В. В. Кутателадзе. Більшість (57 %) професорсько-викладацького складу кафедри дизайну ЧДТУ, які мають науковий ступінь, – навчалися в аспірантурі або захищалися у ХДАДМ.

Протягом багатьох років з кафедрою співпрацюють відомі на Україні й за її межами фахівці ХДАДМ: кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв, професор Олександр Васильович Бойчук, кандидат мистецтвознавства, професор Ірина Володимирівна Бондаренко, завідувач кафедри мультимедійного дизайну, кандидат мистецтвознавства, доцент Михайло Леонідович Опалев, корегуючи три основні вектори черкаської школи дизайну ЧДТУ, про які йтиметься нижче.

Враховуючи, що дизайн III тисячоліття став глобальним феноменом, який охопив різні сфери мистецького й технологічного мислення, а також свідомо орієнтуючись на структуру дизайну-освіти в ХДАДМ, черкаська школа дизайну ЧДТУ розвивається за трьома векторами, кожен з яких розгалужується ще на два:

- графічний дизайн як дизайн візуальних комунікацій (реальних і віртуальних);
- дизайн предметного і просторового середовища (промисловий дизайн і дизайн середовища);
- дизайн одягу і текстилю.

Кафедра дизайну ЧДТУ поділена на чотири сектори: Графічний дизайн, Промисловий дизайн, Дизайн середовища, Дизайн одягу, які очолювали і очолюють знані фахівці.

За дев'ятнадцять років освітньої діяльності кафедрою дизайну ЧДТУ здійснено п'ятнадцять випусків фахівців першого рівня освіти – бакалаврів, дванадцять випусків спеціалістів і одинадцять випусків магістрів спеціальності «Дизайн», захист дипломних проєктів яких був під постійним контролем провідного вишу України в галузі дизайну – ХДАДМ (Іл. 2–4), тому що протягом чотирнадцяти років (з 2006 по 2020) очолювали державну екзаменаційну комісію (два рази на навчальний рік) професори Академії О. В. Бойчук і І. В. Бондаренко, які не тільки передавали свій досвід при об'єктивному оцінюванні робіт випускників, а й брали активну участь у керівництві дипломними проєктами студентів магістратури, бакалаврату.

В освітнянський процес розвитку мультимедійного дизайну в Україні загалом, на наш погляд, у ЧДТУ, в окремих освітнянських закладах м. Черкас, які готують фахівців у галузі культури й мистецтва, значний внесок зробив доцент М. Л. Опалев, співпрацюючи з нашим вишем останні дев'ять років.

Кафедра дуже вдячна шановним колегам за багаторічну плідну і змістовну співпрацю. О. В. Бойчук очолював екзаменаційну комісію захистів дипломних проєктів бакалаврів і магістрів студентів спеціальності 022 «Дизайн» 2020 р. навіть в умовах пандемії, роблячи свої зауваження і висновки дистанційно.

На наш погляд, дизайн, як новий напрям науки сьогодні, не тільки формує теоретичну базу, а й є джерелом досить цікавих наукових досліджень, динамічне використання яких сприяє формуванню мобільних умінь майбутніх фахівців, задовольняючи таким чином потреби ринку зайнятості. Стимулюють дослідницьку діяльність різномасштабні конференції, конкурси студентських наукових робіт. У 2017 р. професорсько-викладацький склад кафедри дизайну ЧДТУ за сприянням ХДАДМ провів II Всеукраїнську науково-практичну конференцію (з міжнародною участю) за темою: «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності», присвячену 15-річчю створення кафедри. Матеріали конференції висвітлені у «Віснику ХДАДМ» під рубрикою «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності» [4] та у збірнику тез [6], активну участь у заході взяли викладачі та студенти ХДАДМ, краківської Академії образотворчих мистецтв ім. Я. Матейка, Вітебського державного університету ім. П. М. Машерова, Львівської національної

академії мистецтв, Національного лісотехнічного університету України (м. Львів), Луцького національного технічного університету, Київського національного університету технологій та дизайну, Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука (нині КДАДПМД ім. М. Бойчука), Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Харківської гуманітарно-педагогічної академії, Української академії друкарства (м. Львів), Херсонського національного технічного університету та ін. (Іл. 5).

Висновки. У статті проаналізовано навчальні, науково-методичні та творчі зв'язки науково-педагогічних працівників з підготовки дизайнерів у ЧДТУ і ХДАДМ протягом двадцяти останніх років і встановлено, що Харківська державна академія дизайну і мистецтв посідає гідне місце у підготовці творчих особистостей не тільки в Україні, а й у світі. Плеяда знаних фахівців Академії, докторів наук, професорів вищої кваліфікації уміло передає свої знання і досвід не тільки молодому поколінню свого вишу, а й колегам споріднених закладів.

Доведено, що активна життєва позиція керівництва Академії з питань організації та проведення освітніх дизайн-форумів, олімпіад, конкурсів наукових робіт протягом двадцяти років і до сьогодні підтверджує аксіому – Харківська державна академія дизайну і мистецтв є провідним вишем у галузі дизайну в Україні. Досвід ХДАДМ щодо системного підходу в дизайн-освіті має стати основою для подальшого її розвитку в нашій країні.

Розглянуте співробітництво споріднених шкіл України – погляд у минуле, а переваги співробітництва мусять стати прикладом для інших задля розвитку дизайн-освіти в Україні, регіональних дизайнерських осередків – як звернення у майбутнє.

Література:

1. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв* : зб. наук. пр. Харків : ХДАДМ, 2008. № 11 : *Проблеми і перспективи розвитку дизайну Черкащини на початку XXI століття* : [матеріали конф. / ЧДТУ ; редкол. : Романенко Н. Г. та ін.]. 144 с.
2. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв* : зб. наук. пр. Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В. Я. Харків : ХДАДМ, 2010. № 2. 124 с.

3. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В. Я. Харків : ХДАДМ, 2010. № 3. 128 с.
4. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В. Я. Харків : ХДАДМ, 2017. № 2. С. 126–163.
5. *Регіональний дизайн і освіта*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 20–21 квітня 2010 р.) / редкол. : Н. Г. Романенко [та ін.] ; Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси, 2010. 64 с. : іл.
6. *Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності*. Тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю), присвяченої 15-річчю кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, 26–27 квіт. 2017 р.) / редкол. : Н. Г. Романенко (відп. ред.) та ін. ; Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : Вовчок О. Ю., 2017. 384 с.
7. Рибін С. В. Харків – Черкаси: з досвіду співпраці. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2010. № 2. С. 3–12.

References:

1. Kharkiv State Academy of Design and Arts, Cherkasy State Technological University, Romanenko, N. H. et al (Eds.). (2008). *Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts, 11. Problemy i perspektvy rozvytku dizajnu Cherkashchyny na pochatku XXI stolittia* [Problems and prospects for the development of the design of the Cherkasy region on the ear of the XXI century]. Kharkiv: KhDADM. [In Ukrainian & Russian].
2. Kharkiv State Academy of Design and Arts & Danylenko, V. Ya. (Eds.). (2010). *Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts, 2, 1–124. (Art history)*. [In Ukrainian & Russian].
3. Kharkiv State Academy of Design and Arts & Danylenko, V. Ya. (Eds.). (2010). *Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts, 3, 1–128. (Art history)*. [In Ukrainian & Russian].
4. Kharkiv State Academy of Design and Arts & Danylenko, V. Ya. (Eds.). (2017). *Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts, 2, 126–163. (Art history)*. [In Ukrainian & Russian & English].
5. Cherkasy State Technological University, Romanenko, N. H., Lahoda, O. M., Afonin, V. A. et al (Eds.). (2010, April 20–21). *Rehionalnyi dyzain i osvita* [Regional design and education]. *Proceedings of All-Ukrainian scientific-practical conference*. Cherkasy State Technological University. Cherkasy, Ukraine. [In Ukrainian & Russian].
6. Cherkasy State Technological University, Romanenko, N. H. et al (Eds.). (2017, April 26–27). *Rehionalnyi dyzain i osvita: potentsial suchasnosti* [Regional design and education: the potential of modernity]. *Proceedings of 2nd All-Ukrainian scientific-practical conference (with international participation), dedicated to the 15th anniversary of the Department of Design of Cherkasy State Technological University*. Cherkasy, Ukraine. [In Ukrainian & Russian].
7. Ribin, S. V. (2010). Kharkiv – Cherkasy: z dosvidu spivpratsi [Kharkov – Cherkassi: from experience of collaboration]. *Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts, 2, 3–12*. [In Ukrainian].

*Іл. 2. Захист
дипломних
кваліфікаційних
робіт магістрів,
2016*

*Іл. 3. І. В. Бондаренко
коментує експозицію
дипломного проєкту,
2017*

*Іл. 4. Захист
дипломних
проєктів
бакалаврів,
2019*

Іл. 5. Учасники II Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) за темою: «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності», Черкаси, ЧДТУ, 27 квітня 2017